

ego

DEZE MAAND

A. L. Constandse: De Commune van Parijs - Pag. 4 en 5

Peter Morée: Filmrubriek - Pag. 6 en 7

Jan Haasbroek: Goedenavond, ik ben De n Uyl - Pag. 10

De Tweede-Kamer-verkiezingen naderen en in verband daarmee is in ons land het politieke leven duidelijk toegespitst.

We kunnen op dit ogenblik (27 maart) nog niet overzien hoe de verkiezingscampagnes zich zullen ontwikkelen maar we verwachten dat de verschillende groeperingen zich meer dan andere jaren zullen inspannen om de aangekondigde programma's aan de kiezers te verduidelijken en vooral ook om de verschillen tussen de groeperingen aan het licht te brengen. Dat betekent dat in de komende weken een grote hoeveelheid politieke informatie ons zal bereiken die voor onze uiteindelijke stembepaling van nut kan zijn. Dat geldt met name voor jonge mensen die in hun stembepaling minder traditioneel zijn dan vele ouderen.

Zeker zullen alle politieke partijen een beroep doen op de kiezers om hun stem inderdaad te gaan gebruiken en niet weer in grote getale thuis te blijven.

Dat alles zal gebeuren via grote hoeveelheden schriftelijke informatie maar de kleur en levendigheid zal er toch pas inkomen door de vele verkiezingsvergaderingen die in deze weken in het gehele land zullen worden belegd en waar de kiezers de kandidaten in levende lijve kunnen ontmoeten, hen vragen kunnen stellen en met hen in discussie kunnen treden.

En daarmee zijn we aan het punt gekomen waar we wilden zijn. Ook onder de militairen, vrijwillig dienend en dienstplichtig, zijn er velen die straks hun stem kunnen gaan uitbrengen.

Het is van het hoogste belang dat ook zij de informatie kunnen krijgen waarover de burgers zullen kunnen beschikken. En daarbij spelen de verkiezingsbijeenkomsten een grote rol.

Gelukkig is het zo dat de jongeren van vandaag niet meer apathisch staan tegenover de politiek. Die situatie hebben we een aantal jaren geleden wel gehad maar we mogen ons gelukkig prijzen dat dat voorbij is. Maar de manier waarop jongeren aan de politieke bedrijvigheid deelnemen is wel verschillend van die van vele ouderen. Zij vooral willen in politieke bijeenkomsten de politici zelf ontmoeten, zij willen hen concrete vragen kunnen stellen, zij willen met hen in discussie kunnen treden en zullen hen daarbij zeker hun harde kritiek op het beleid van de politieke partijen niet sparen. Dat is m.i. voor een levende democratie van het hoogste belang. Daarbij zullen met name dienstplichtige militairen de vertegenwoordigers van de politieke partijen vragen willen stellen over het defensie-beleid, over dat beleid in het algemeen maar ook over concrete vragen daarin die vooral de dienstplichtigen betreffen, de wedden van dienstplichtigen, de hervorming van de krijgsmacht enz. Zulke discussies kunnen en voor de dienstplichtigen en voor de politici van groot belang zijn.

Daarom zullen de politieke partijen in deze weken ook hun weg naar de militairen moeten vinden. Als er één groep is die recht heeft op politieke argumentatie dan is het deze.

Nu zou door het besluit van de minister om geen politieke vergaderingen op het kazerne-terrein toe te laten deze weg geblokkeerd kunnen raken. We laten hier gaarne in het midden of het besluit van de minister verstandig is of niet, er zijn voor- en tegenstanders van. Maar de mogelijkheid voor politieke informatie aan militairen moet er niet door geblokkeerd worden.

Daarom heeft het Humanistisch Thuisfront besloten haar militaire tehuizen beschikbaar te stellen voor politieke partijen die militairen in hun politieke informatie willen betrekken.

Het Humanistisch Thuisfront heeft daarbij uiteraard geen voorkeur voor bepaalde politieke partijen, alle partijen die van ons aanbod gebruik willen maken zijn welkom. Zij moeten zich wel van te voren melden, zodat wij weten wat er gaat gebeuren.

Wij hopen dat we op deze wijze een werkelijke bijdrage zullen leveren aan een goede politieke informatie voor militairen.

RED.

ego

Maandblad van de humanistische geestelijke verzorging voor militairen

*Nr. 4, april
10de jaargang*

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstr. 84,
Driebergen
telefoon 03438 — 2878

Vaste medewerkers:

Nico Haasbroek
Wim Jesse
Peter J. Morée
Rien Robijns
Bert Vuijsje
Tom Weerheijm
Dick Zaal

Abonnementsprijs f 6,— per jaar, te storten op postgiro-rekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen

Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat:

Wachten op de uitslag. Wie is de mooiste? De baas of het hondje?

Dexter Gordon: na 30 jaar nog aan de top

Het 17de Newport Jazz Festival was de afgelopen zomer in Amerika een teleurstellend gebeuren — op geen enkele manier meer in overstemming met de legendarische faam die nog altijd van het woord „Newport” afstraalt. Tussen de vele commerciële soul-rock-jazz-groepjes door werd echter toch een indrukwekkend muzikaal hoogtepunt bereikt, door een man waarvan je dat op het eerste gezicht helemaal niet zou verwachten: Dexter Gordon, tenorsaxofonist, toen 47 jaar, en sinds 1962 woonachtig in Kopenhagen.

De jazz is immers een muziek-genre waarin het moeilijk ouder worden is. Bij tientallen kun je de musici opnoemen, die tussen hun 20ste en 30ste jaar schitterden — om daarna artistiek te verstarren, door de mode voorbijgeïjd te worden, en totaal in de vergetelheid te raken. Dat geldt des te sterker voor de Amerikanen die zich (vanwege de plezieriger leefomstandigheden) in Europa vestigden, want het brandpunt van de jazz-ontwikkeling ligt nog steeds in de VS; en wie daar geen direct contact meer mee heeft, kan al snel op dood spoor komen te staan.

Maar bij Dexter Gordon is van dat alles absoluut geen sprake. Vorig jaar 'n Newport zowel als tijdens de Nederlandse tournees die hij sindsdien maakte (laatstelijk in maart), bewees hij onverminderd tot de 5 of 6 beste tenoristen in de jazz te horen. Zonder angstige concessies aan modieuze grappenmakerijen, onverstoorbaar zijn eigen muziek spelend, in de eenvoudigst denkbare bezetting (tenorsolist plus ritmesectie), maakt Dexter Gordon bij vrijwel elk optreden duidelijk, dat conventionele jazz ook anno 1971 nog volledig kan boeien — mits er met zijn zeldzame talent en zijn voorbeeldige inzet gemusiceerd wordt.

Geen geringe prestatie

Dat is geen geringe prestatie voor iemand die al in 1940, nauwelijks 17 jaar oud, in een top-orkest debuteerde; daarna als een van de kopstukken de hele bebop-revolutie meemaakte; vervolgens jarenlang door drug-problemen (en de daar helaas bijhorende justitiële vervolging) gekweld werd; om tenslotte in een voor de jazz erg ongunstige periode een prachtige comeback te maken.

Dexter Keith Gordon werd op 27 februari 1923 in Los Angeles geboren, als zoon van een arts die o.a. Duke Ellington onder zijn patiënten telde. Via een middelbare-school-orkest en een plaatselijke amateur-band belandde hij in 1940 in het grote orkest van de toen al befaamde vibrafonist Lionel Hampton, bij wie hij 3 jaar lang ervaring opdeed. Rond 1944 kwam Gordon in het New Yorkse milieu van de bebop-pio-

niers terecht, waar hij al gauw de prominentste tenorsaxofonist werd. Tot ongeveer 1952 werkte hij beurtelings in New York en Los Angeles, meestal als solist met losse ritmesecties.

Gordon was in die jaren een redelijk populair musicus, door zijn New Yorkse opnamen voor het merk Savoy, en vooral door de muzikale duels die hij in Californië met die andere grote bop-tenorist, Wardell Gray, uitvocht (o.a. vastgelegd op de Dial-plaat „The Chase”).

Nadat hij in de jaren 40 al wegens zijn heroïne-verslaving met de justitie in aanraking was gekomen, bracht Gordon de periode 1953-54 in de Californische Chino-gevangenis door. Anders dan veel van zijn generatiegenoten slaagde Dexter er echter in om definitief van de drugs af te komen, en een nieuwe carrière op te bouwen.

Sinds 1962 is Kopenhagen zijn hoofdkwartier, van waaruit hij Europa rondreist, en regelmatig ook korte trips naar Amerika maakt. „Long Tall Dexter” (hij is maar liefst 1 meter 95 lang) is de laatste 9 jaar in heel Europa een graag geziene gast op festivals en concerten geworden, want een optreden van Gordon betekent bijna altijd dat er geïnspireerde, zelfverzekerde, robuust swingende jazz gespeeld wordt. Ook op de Nederlandse platenmarkt is Dexter Gordon op het ogenblik uitstekend vertegenwoordigd, met voortreffelijk samengestelde LP's, die zowel zijn bebop-jaren als zijn tegenwoordige spel uitvoerig documenteren.

Dexter Gordon

„Dexter Rides Again” (BYG 529 116) bevat de muziek van 3 Savoy-sessions uit de jaren 1945-48, waarop Gordon te horen is in het gezelschap van een aantal van de beste New Yorkse beboppers uit die tijd: o.a. Bud Powell en Tadd Dameron (piano), Leo Parker (bariton), Curley Russell en Gene Ramey (bas), Max Roach en Art Blakey (drs).

JAZZ

Een andere welkome heruitgave van aanzienlijk historisch belang is „Dexter: The Dial Sessions” (Polydor 582 735). Deze plaat bevat alle muziek die Gordon in 1947 tijdens 3 sessions voor het merk Dial in Hollywood opnam (inclusief — op één na — de alternatieve, oorspronkelijk afgekeurde versies van een aantal stukken). De krachtmeting „The Chase” met Wardell Gray staat erop, evenals 2 versies van het vervolg op deze hit: „The Duel”, met in plaats van Gray tenorist Teddy Edwards.

Initiatief

Een verheugend Nederlands initiatief rond Dexter Gordon heeft, tenslotte, het dubbelalbum „Dexter Gordon Live at the Amsterdam Paradiso” tot resultaat gehad (Catfish 5C188.24336/37; prijs: f 30,—). Op 5 februari 1969 kwam Gordon voor het eerst in een paar jaar weer eens in ons land optreden; „Jazz in Paradiso”-organisator Hans Dulfer had hem naar de hoofdstedelijke jazztempel gehaald. Begeleid door Cees Slinger (piano), Jacques Schols (bas) en Han Bennink (drums) gaf Dexter die avond een concert van zeldzaam gehalte, waarbij de luisteraars — als zo vaak — naar huis gingen met de vage spijt dat de gespeelde muziek voor goed vervlogen was.

Achteraf blijkt dit uitzonderlijke optreden echter wel degelijk te zijn vastgelegd — zij het dan met niet geheel professionele opname-apparatuur. De platenmaatschappij Bovema heeft het aangedurfd deze Paradiso-vertolkingen uit te brengen op 2 langspeelplaten, die geen enkele Nederlandse jazzliefhebber zich eigenlijk mag laten ontgaan. Op de geluidskwaliteit na is alles vrijwel perfect: het repertoire (evenwichtig opgebouwd uit klassieke bebop-thema's en ballads als „What's new” en „Willow weep for me”), de unieke informele Paradiso-sfeer (inclusief uitvoerige in- en uitleidingen door Gordon en organisator Dulfer), de begeleiding (met vooral Han Bennink zeldzaam spannend in de weer), en tenslotte het rijpe, glanzende spel van de schijnbaar onverwoestbare Dexter Gordon. BERT VUIJSJE

De commune van Parijs

In de periode van maart tot mei worden over de gehele wereld tal van artikelen, boeken en bijeenkomsten gewijd aan de revolutionaire Commune van Parijs. Deze werd honderd jaar geleden geproclameerd, maar reeds na twee maanden begon haar doodstrijd. De opstand en de onderdrukking ervan hebben diepe indruk gemaakt op de tijdgenoten, en niet minder op de latere generaties voorzover die zich solidair voelden met de Parijse arbeiders en met het socialisme. Vandaar dat de „communards” tot martelaren werden van de volksbeweging, die na 1871 krachtig om zich heen greep. In de herinnering bleef niet slechts het bloedige drama, maar ook het ideaal en het programma van de toenmalige strijders. Hoe verdeeld later de socialisten ook zouden zijn, zij bleven allen de Commune herdenken.

In het algemeen stelt men het begin van de opstand op 18 maart, omdat toen de breuk met de Franse regering een onweerlegbaar feit werd. Onmiddellijk werden er verkiezingen uitgeschreven, die op 26 maart werden gehouden, en aan de vooravond daarvan werd een der bekendste manifesten van de onafhankelijke Commune aangeplakt. Na die verkiezingen, toen een nieuwe gemeenteraad het verzet tegen de regering had gerechtvaardigd, vond op 28 maart de officiële en plechtige proclamatie van de „bevrijde gemeente” plaats. Men moet dus wel bedenken dat het woord commune hier niet eenvoudig „gemeente” betekende, maar ook „gemeenschap”.

Nasleep van Frans-Duitse oorlog

Hoe was deze opstand ontstaan? In de zomer van 1870 was de oorlog uitgebroken tussen Frankrijk en Duitsland. Toenmaals was Frankrijk een keizerrijk onder Napoleon III, die voor de „Internationale Associatie van Arbeiders” (opgericht in 1864) terecht gold als een dictator met imperialistische verlangens. Aan Duitse kant waren de belangrijkste figuren de koning van Pruisen en zijn rijkskanselier Bismarck, die de Duitse vorsten rond zich hadden geschaard. De oorlog was voor de Fransen rampzalig. In het begin van september werd de keizer zelf gevangen genomen, nadat een van zijn legers had moeten capituleren. De republiek werd uitgeroepen en een voorlopige regering wakte het volk op om de oorlog voort te zetten. Parijs nu was een sterke vesting. Er lagen 60.000 goed gewapende soldaten, er was veel munitie voorhanden en artillerie beschermde de vestingen en wallen. Op 18 september begon de belegering van de hoofdstad door de Duitsers. Van die tijd af begon ook de toenemende ellende: er was gebrek aan voedsel en brandstof en natuurlijk leden de

volksklassen daaronder het meest. Maar zij wilden volhouden omdat voor hen de strijd tegen de Duitse vorsten een sociale bevrijdingsstrijd was. De grootste invloed hadden de denkbeelden van de vrijheidlievende socialist Proudhon, die al had deelgenomen aan de Parijse revolutie van 1848, door Napoleon III was vervolgd en in 1865 was overleden.

Federalist Proudhon

Proudhon nu was een federalist: hij wilde dat de centrale staten vervangen zouden worden door federaties van zich zelf besturende gemeenschappen. Hij was ook een socialist want hij propageerde dat de grond, de werkplaatsen en fabrieken beheerd moesten worden door associaties van producenten. Dit „zelfbeheer” moest geschieden volgens regelingen, die de commune zou ontwerpen; en in elke stad of streek konden die dus verschillen. Omdat hij de grootst mogelijke vrijheid voor de burgers wenste zouden die hun vertegenwoordigers in de gemeenteraden en de besturen van de federatie te allen tijde kunnen terugroepen en vervangen. Ook de ambtenaren zouden afzetbaar zijn en rechtstreeks in dienst van het volk staan, wat men heden „directe democratie” zou noemen. De openbare organisaties moesten los staan van de kerken, de scholen eveneens, want de kerken golden als bolwerken van conservatisme. Het waren zulke ideeën die in de lucht hingen.

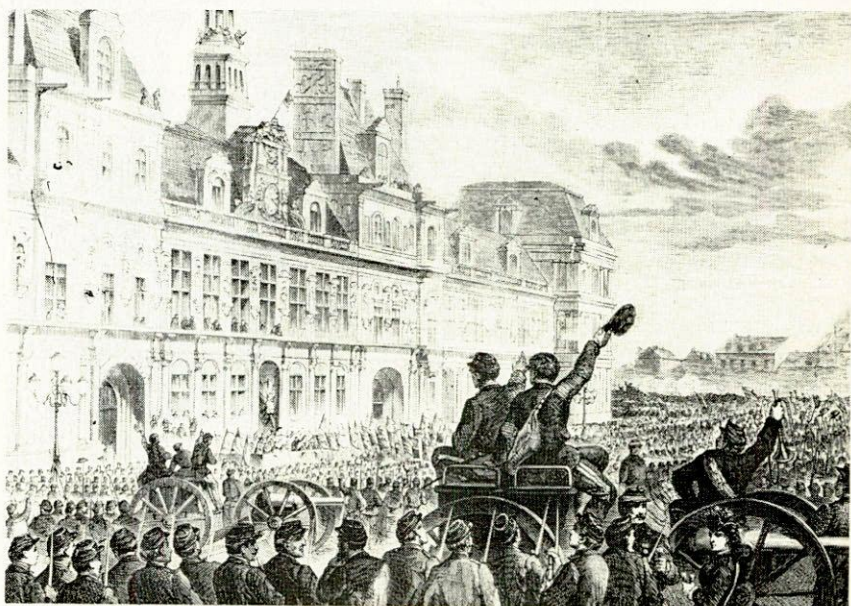
Stad in verzet

In Parijs nu had men allereerst de soldaten, die verbitterd waren over het

feit dat de regering onderhandelde met de Pruisen over de volkomen overgave, die in januari dan ook volgde. De Duitsers hadden in het door hen bezette paleis van Versailles de stichting van het Duitse keizerrijk geproclameerd, dat in de ogen der arbeiders en radicale intellectuelen een bedreiging was voor alle volksmassa's in Europa. Voorts was er een Nationale Garde, gevormd uit burgers die in tijd van nood onder de wapenen werden geroepen. Verder arbeiders die vooral hun woonwijken wilden verdedigen en die van de oorlog een patriotische en revolutionaire actie hadden willen maken. Zowel dus tegen de Duitse vorsten als tegen de Franse landheren en kapitalisten riepen zij op tot strijd. Al op 5 januari koos ieder van de twintig wijken (arrondissementen) der hoofdstad vier afgevaardigden, die tezamen een „Republikeins Comité” vormden. Dit ging in feite de stad besturen, na van de regering te hebben geëist „dat deze plaats zou maken voor de commune.” Alle andere Franse gemeenten werden opgewekt eveneens hun vrijheid te proclameren. Zulke pogingen werden later ondernomen in Lyon, Marseille, Toulouse, Narbonne en nog enige plaatsen, maar die opstanden mislukten.

Capitulatie

In februari, na de capitulatie van Frankrijk dus, werden er landelijke verkiezingen gehouden en kon de conservatieve politicus Thiers een regering vormen. Deze bekrachtigde de vrede met de Duitsers, het afstaan van de provincies Elzas en Lotharingen en de betaling van vijf miljard francs. Zij

eiste tevens de onderwerping van Parijs, dat nu niet alleen met de omsingeling (in het noorden en oosten) van de stad door Pruisische troepen te doen had, maar ook met de eigen Franse regering die tegen haar een nieuw leger samentrok. Een groot deel van de nationale garde had zich bij de opstandige arbeiders en soldaten aangesloten. Het centrale bewind trachtte hun nu op 18 maart hun kanonnen te ontnemen. Dit mislukte en twee generaals vonden daarbij de dood. De regering vestigde zich in Versailles en het genoemde centrale comité der Commune zetelde in het stadhuis, waar weldra ook de gekozen raad zou vergaderen.

Radicale decreten

In zeer benarde omstandigheden en in een wederom belegerde stad begon de nieuwe gemeenteraad met de hervorming van de samenleving. Dit geschiedde grotendeels op ordelijke wijze. De Franse Bank, die over grote sommen gelds beschikte, verschaftte aan de raad de bedragen die nodig waren voor het uitbetalen van salarissen en soldijen. Er werd niet geplunderd. Wel werden een aantal decreten uitge-

vaardigd op basis van het zelfbestuur, en die decreten kwamen geenszins overeen met de staatswetten, want de Commune had zichzelf „soeverein” verklaard. Zo werden kerkelijke en overheidsorganen gescheiden. Als patroons gevlucht waren en hun werkplaatsen waren gesloten, dan werden die door arbeiders overgenomen en weer in bedrijf gesteld. Voor bakkers werd de nachtarbeid afgeschaft. Het onderwijs werd geheel gereorganiseerd op humanistische grondslag. De verplichting tot het betalen van schulden, pachten en huren werd voorlopig opgeschort. De panden uit de lommerds, die minder waard waren dan twintig francs, en dus vrijwel alles wat de arbeiders hadden beleend, werd hun zonder betaling teruggegeven. Inzake de huwelijken werd bepaald dat ook niet voor de wet gesloten verbin-tenissen rechtsgeldigheid hadden: niet-officieel getrouwde vrouwen van gesneuvelde communards ontvingen hetzelfde pensioen als erkende weduwen. Alle kinderen waren gelijkge-rechtigd. Notarissen en deurwaarders werden ambtenaren van de gemeente, die de aan haar dienaren toevertrouwde gelden zelf zou beheren. In beginsel kregen allen die in dienst van de Com-

mune stonden, hetzelfde salaris. Het afleggen van de eed werd niet meer verplicht gesteld. De gedachtengang van de leiders van de opstand kwam veel meer overeen met die van de „anarchisten”, die een staatloze socialistische maatschappij wilden vestigen, dan met de ideologie der „marxisten” die de staat als instrument van hun macht wilden aanwenden.

Bloedig einde

Intussen vonden tal van schermut-selingen plaats van communards met de regeringstroepen, die geleidelijk werden samengetrokken. Gevangen rebel-len werden onmiddellijk gefusilleerd. Van hun kant richtten de opstandelin-gen een revolutionaire rechtbank op. Later, in de doodstrijd van de Commu-ne, liet deze ongeveer zestig gevangen tegenstanders executeren. Maar toen waren de massarechtstellingen uit-gevoerd door de regeringstroepen reeds onvoorstelbaar. Op 21 mei drong het leger Parijs binnen, zijn artillerie schoot grote delen van arbeiderswijk-en in brand. Daartegenover, om de opmars in het centrum te stuiten, ver-oorzaakten de communards branden in twee paleizen en in het stadhuis. De verdediging viel echter uiteen, de be-volking van elke wijk probeerde zich met barricaden te verweren. Maar nergens was zij bestand tegen de ka-nonnen van de troepen. De laatste weerstand werd geboden in de wijk Belleville. Een groep overlevenden vluchtte naar het kerkhof Père la Chaise. Daar werden ze tegen een muur allen — mannen, vrouwen en kinderen — neergeschoten. Thans nog is „Le mur des fédérés” (de communards wensten een federatie van gemeen-schappen, vandaar de naam „gefede-reerden”) een bedevaartplaats. Op twee achtereenvolgende dagen zijn hier enige duizenden mensen zonder vorm van proces gefusilleerd. Er moesten na deze bloedige week (21-28 mei) zeventien duizend lijken worden begraven. In totaal schat men het aan-tal gedode Parijzenaars op minstens dertig duizend.

Na de nederlaag werden vijftigduizend „communards” gevangen genomen. De processen duurden tot 1875. Er werden nog 270 doodvonnissen voltrokken, 410 beklaagden werden tot levenslange dwangarbeid veroordeeld, 7500 tot de-portatie naar ballingsoorden en 10.000 tot andere straffen. De overigen kon men niets ten laste leggen. Zeventig-duizend vrouwen, kinderen en bejaar-den bleven zonder verzorgers achter. Deze verschrikkelijke wraak maakte een verpletterende indruk in de ganse wereld. Maar tevens werd de Commu-ne tot symbool van socialistisch verzet.

A. L. CONSTANDSE

Fernandel-komiek in het zwart

Fernandel in zijn vierde Don Camillo-film met Peppone (Gino Cervi).

De man-met-het-paarden-gezicht is dood. Fernand Contandin, jarenlang Frankrijks filmkomiek nummer een, overleed eind februari op 67-jarige leeftijd in zijn huis aan de Avenue Foch te Parijs. Hij leed aan kanker. Behandelingen met kobaltbestraling mochten niet baten. Zijn briljante filmcarrière eindigde vorig jaar zomer tijdens opnamen van een nieuwe Don Camillo-film.

Fernand Contandin was bij iedereen bekend als Fernandel. Een pseudoniem dat zijn schoonmoeder hem aan de hand deed, omdat zij steeds sprak „Ce Fernand d'elle” (Die Fernand van haar, en haar is Henriette, de vrouw van Fernandel).

Fernandel speelde in 149 films. Hij

beeldde talloze malen kleine onopvallende mannetjes uit, die onopvallende zielige karakters hadden. Hij verdiende er wel een fortuin mee, want Fernandel was een gewiekst zakenman.

Hij werd geboren in Marseille. Zijn vader was een liedjeszanger en zoonlief ging al gauw mee op toernee in de provincie. Hij raakte eigenlijk bij toeval verzeild in de filmindustrie, niet als zanger maar als komiek. Regisseur Julien Duvivier ontdekte hem als het ideale personage van zijn film „De kleine wereld van Don Camillo”. Daartoe moest Fernandel het gewijde pak aantrekken om Guareschi's boekenfiguur gestalte en tegenspel te geven aan de communist Peppone. Fernandel aarzelde niet lang bij het verzoek van

Duvivier, temeer daar hij (Fernandel) al voor de oorlog met deze regisseur „Carnet de Bal” had gemaakt.

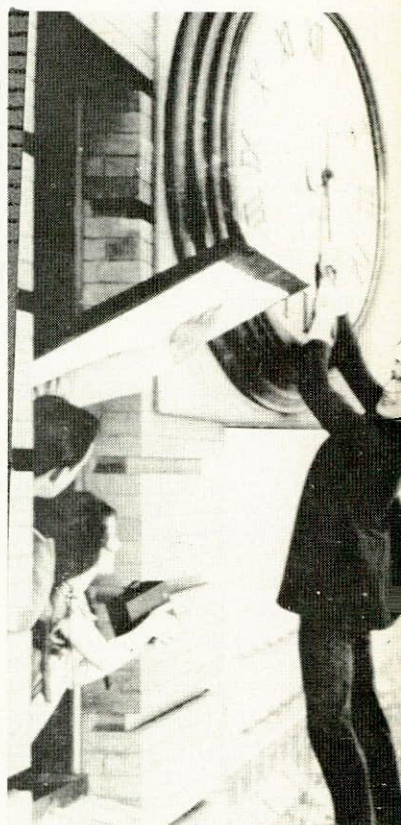
Fernandels eerste Don Camillo-film leverde hem in de Verenigde Staten elf Oscars op. Hij kreeg de invitatie voor een lunch met president de Gaulle en hij werd onderscheiden met het Legioen van Eer voor zijn image als „verkoper van geluk”.

Twee toneelschrijvers van naam (Sacha Guitry en Robert Thomas) schreven speciaal voor hem een toneelstuk. In 1968 keerde hij de film voorlopig o

Harold Lloyd-de

Harold Lloyd, een van de grootste sterren van de stomme film — zijn „handelsmerk” was een uilebril en zijn specialiteit huiveringwekkende stunt — is begin maart op 77-jarige leeftijd in zijn 40-kamers tellende huis in Hollywood overleden.

Lloyd was op 19-jarige leeftijd al te vinden in de filmstudio's van Holl

Filmroddels

g toe. Hij maakte in dat jaar een
ernee door Canada als chansonnier
besloot zijn rondreis met een optren
in het heiligste der heiligen, de
ewyorkse Carnegie Hall. Hij liet zich
en ontvallen dat hij liever op het toel
stond. In een interview lichtte hij
ze uitspraak toe: „De Franse cinéma
kapot aan het gaan. De tv en Jean-
ic Godard vermoorden de cinéma.
Godard is een catastrofe. De mensen
elen zich na een film van hem zo af-
mat. Die komen nooit meer in de
oscoop.” PETER MOREE

Met de uilebril

ood. Daar deed hij wat invallers-
erk, maar kreeg al gauw de kans zijn
paciteiten verder te etaleren, toen
j zijn „gimmick” uitprobeerde op het
udiopersoneel. Om zijn uiterlijk te
erfraaien kocht hij een uilebril (zon-
er glazen) en stortte zich in de meest
iezelige stunts die men zich kon in-
nken.

e jaren twintig en dertig waren voor
arold Lloyd het hoogtepunt in zijn
rière. Maar toen de sprekende film
in intrede deed, was er voor zijn stil-
grappen en spectaculaire stunts
en markt meer.

1939 trok hij zich terug, een record-
ntal van 300 films kon hij toen op
in naam schrijven. Hij was niet al-
en acteur in zijn films, hij was ook
e producer, de regisseur en de distri-
uteur. Geen wonder dat Lloyd zich
j zijn afscheid terecht multi-miljo-
air kon noemen.

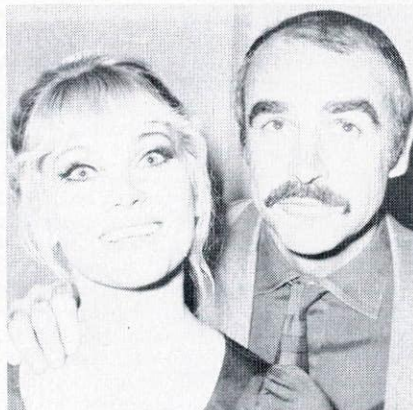
asstukken waren „Grandma's boy”
(1922), „Girl shy” (1924), „Speedy”
(1928) en „Movie crazy” (1932). In 1962
- dertig jaar later, dus — stond het
lmfestival in Cannes letterlijk op zijn
op toen Lloyd zijn nog nimmer uitge-
achte „World of comedy” vertoonde.
arold Lloyd vermeed elk contact met
ers, radio of tv. Wel deed hij veel aan
efdadigheid, hij werkte bv belange-
os voor een stichting voor gehandi-
pte kinderen.

ok deze komiek had zo zijn eigenaar-
gheden. Zo wil het verhaal, dat
loyd in juli nog de kerstboom in zijn
don had staan.

aar alle waarschijnlijkheid komt er
t najaar een retrospectief uit van
eze komiek-stuntman. P. J. M.

arold Lloyd in een hachelijke si-
tuatie — allemaal eigen stuntwerk.

's Werelds vermaardste geheim agent
007 alias Sean Connery zal weer te
zien zijn als James Bond. Ian Flemings
„Diamonds are forever” wordt onder
de regie van Guy Hamilton (Goldfin-
ger) in de United Artists Filmstudio's
gerealiseerd. Als de film winst maakt
(wie twijfelt daaraan?) gaan de baten
naar een Schots fonds voor internatio-
nale educatieve doeleinden.

Sean Connery, opnieuw als 007 (met
snor?). Naast hem zijn vrouw Diane
Cilento.

Vorige maand is de Britse vorstin
weer eens naar de bioscoop geweest.
Niet zomaar voor de lol, maar voor het
goede doel. In een van de Londense
West End-theaters draaide namelijk
Luchino Visconti's film „Dood in Ve-
netië” met Dirk Bogarde en Silvana
Mangano. De opbrengst van deze film
wordt bestemd om het steeds verder
in het water zinkende Venetië te red-
den. Duurste plaats: 430 gulden. Meer
Europese steden staan galapremières
te wachten.

Binnen nog geen veertien dagen is de
filmwereld twee grote komieken ar-
mer. Fernandel (67) en Harold Lloyd
(77) overleden resp. in Parijs en Hol-
lywood. Elders op deze pagina meer
over dit tweetal.

Drs. P. M. H. Cuypers heeft via uitge-
verij Bruna een pikant boekje op de
markt gegooit, met alles over sex,
film, sexfilms en filmsex. Het heet dan
ook „Sex Films”. Dit voortreffelijke
werkje zit stampvol informatie over
allerlei genres in het sexfilmtijdperk
en biedt de gehaaste doorbladeraar
ook nog veel bloot (niet alleen vrou-
welijk schoon...).

Metro Goldwyn Mayer heeft kans ge-
zien Louis de Funès te strikken voor
de film „Jo”. Funès staat opnieuw
voor de camera's van regisseur Jean
Girault. „Jo” zal uitgebracht in Engels-
talige landen een andere titel krijgen.

Anne Heywood

Reden: in Amerika draait ook een
„Jo”, maar die is niet zo grappig, vol-
gens MGM.

Anne Heywood (The Fox) wordt in
Films and filming — terecht — op een
voetstuk geplaatst door echtgenoot en
producer Raymond Stross: „Ik ben er
heilig van overtuigd dat Anne een van
de grootste talenten is, jammer alleen
dat de Engelse bioscoopbezoeker dit
niet inziet.” Anne Heywood is in haar
nieuwste film „I want what I want”
een transsexueel. Regie: John Dexter.

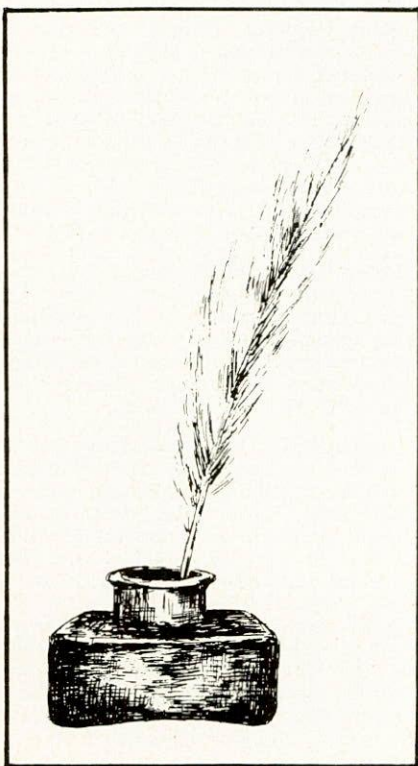
Peter Ustinov heeft getekend voor de
regie van Hammersmith is Out. Het
griezelige verhaal over een ontsnapte
psychopaat, die onderweg een barjuf-
vrouw oppikt en daarmee vlucht wordt
in Mexico opgenomen. Sterren: Ri-
chard Burton en Liz Taylor.

„Love Story” blijkt nu al allerlei re-
cords te breken. In de VS, in Engeland
(waar de film is uitgekozen voor de
jaarlijkse Royal Film Performance)
loopt het storm op de kassa's. 165 bios-
copen in Amerika brachten na twee
weken vertoning van „Love Story” al
8½ miljoen dollar in het laatje. Het
liefdespaar heeft onbekende namen,
maar bekende gezichten: Ali Mac
Graw (26) is de vrouw van Para-
mount-topbaas en producer van „Love
story”, Robert Evans en Ryan O'Neal
is juist... Rodney Harrington uit Pey-
ton Place. P.J.M.

Het lokaliseren van pijn

Voordat deze bijdrage uiteindelijk toch geschreven werd, waren er een aantal dagen van ergernis, verbazing en onmacht. Persoonlijker kan het nauwelijks gezegd worden, maar waarom objectiviteit suggereren, bijvoorbeeld door handig de onpeilbare **men-lezer** er bij te slepen terwijl ik nu nog de pest in heb dat ik er niet uit kan komen.

De aanleiding is „Het lokaliseren van pijn” van Lizzy Sara May. Een roman waarin, volgens de flaptekst, „een kaleidoskopisch beeld gegeven wordt van een zich emanciperende vrouw in haar ervaringen met een aantal mannen, wisselend van gestalte en inhoud, maar allen onderdeel van een heersende, frustrerende mannenmaatschappij”. Klopt, maar wat dan nog?, was mijn eerste reactie. Na een tweede maal lezen klopte het nog altijd, vooral het — en wat dan nog? Voor de zekerheid nam ik het woordenboek en noteerde voor kaleidoscoop: kijker waarin men kleine kleurige voorwerpen in telkens verschillende standen in drie spiegels weerkaatst ziet. Verder tekende ik nog aan dat Lizzy Sara May in 14 jaar 12 werken publiceerde, voor haar televisiespel „De jaargetijden” (1967) de mr. H. C. van der Viesprijs ontving, de in „Het lokaliseren van pijn” opgenomen kritieken naar aanleiding van haar verhalenbundel „De haaien” (1969) zeer lovend zijn, haar recente roman er goed verzorgd uitziet. Prijs f 7,50.

En tenslotte dat de schrijfster May stellig wel iets te zeggen heeft, maar dat dat nog niet betekent dat er ook van een dialoog tussen haar en de lezer sprake is. Op dat moment was de ergernis onderhand voorbij, weet ik mijn kwalificatie — uiterst oninteressant boek — aan impulsiviteit en begon ik „Het lokaliseren van pijn” voor de derde maal te lezen, waarbij de eerder genoemde verbazing en onmacht nauw met elkaar bleken samen te hangen. Verbazing omdat het op zich niet onbelangrijke gegeven van de schrijfster (de mens) die middels het herbeleven van bepalende situaties tot haar identiteit als vrouw en haar opstelling tot de man nu (ik neem aan na het beëindigen van het boek) tracht te komen, zelden een algemeen geldende problematiek wordt, maar vrijwel altijd het privé-gebeuren blijft van mevrouw L.Z.M. Om een vergelijking te noemen: „Het lokaliseren van pijn” doet denken aan een in memoriam gedicht voor één dode. Haar herinneringen aan de oorlog (met name de situatie der joden), het zoeken naar haar zoon, noch bijvoorbeeld de geschiedenis van een kortstondig huwelijk, komen bij mij over. Het blijven anekdotes. Voor de schrijfster in haar streven naar een plaatsbepaling ongetwijfeld van belang, maar overigens weinig dragend tot het **geheel** van het boek. Tweemaal slaagt Lizzy Sara May wel. In de geschiedenis van de man die

BOEKBESPREKING

haar van achteren neemt en tenslotte alleen nog maar huilt, en in het verhaal van de zieke vrouw die met een veel oudere man is getrouwd, kost wat kost geen kinderen wil hebben, en een kinderhoofdje baart onder haar oksel...

„Het lokaliseren van pijn” bestaat uit 37 korte hoofdstukken. Wanneer er daar twee van geslaagd zijn, zal de conclusie dat het boek mislukt is niet al te vreemd zijn. Blijft evenwel de vraag waardoor?

Volgens mij heeft Lizzy Sara May te veel willen zeggen. Minstens de helft van het boek had achterwege kunnen blijven. Mogelijk was zij dan tot een goede novelle gekomen en niet zo als nu tot een **geforceerde roman**. Of dit juist is? Haal het boek in een bibliotheek en lees het, te beginnen met het begin (pag. 5) waar Lizzy Sara May o.m. Vladimir Nabokov citeert: „... Oom, alleen thuis met de kinderen, zei dat hij zich, om hun een pretje te bezorgen, ging vermommen. Na lang wacht-

**Schrijfster
Lizzy
May
wilde
teveel
zeggen**

ten, toen hij nog steeds niet verscheen, gingen ze naar beneden en zagen een gemaskerde man die het tafelzilver in een zak stopte. „O, oom,” riepen de kinderen verrukt uit. „Nou, vinden jullie mijn vermomming niet goed?” zei oom, en nam zijn masker af. These: oom vermoedt zich als inbreker (pret voor de kinderen). Antithese: het was een inbreker (pret voor de lezer). Synthese: het was toch de oom (de lezer wordt voor de gek gehouden) ...

DICK ZAAL

„Het lokaliseren van pijn” is een uitgave van de Bezige Bij.

Erhard Keller-reclame maken voor Inzell

Achttien jaar was hij toen het schaatsenrijden hem pakte. Vijf jaar later stond hij als winnaar van Olympisch goud in Grenoble op de hoogste trede. En nu is hij ook nog de nieuwe wereldrecordhouder op de 500 meter. Zijn naam; Erhard Keller, „the golden boy” van de Westduitse hardrijders.

De student Erhard Keller neemt een bevoorrechte positie in in Inzell. De slimme dikbuikige burgemeester Ludwig Schwabl die wel iets zag in het frêle sprintertje offereerde hem met een groots gebaar een woning. Kosten: geen, want Schwabl haalt die er dubbel en dwars uit wanneer drommen toeristen kennis willen maken met dit wintersportoord. Erhard Keller voelt zich toch verlegen met deze unieke positie. Daarom zegt hij: „Ik wil hier beslist niet langer blijven dan nodig is. Als het rijden voorbij is gaan we naar München. Daar wil ik een praktijk als tandarts beginnen. Inzell is leuk en rustig. In de winter kan ik hier mijn hart ophalen, maar in de zomer is het een dood oord. Ik zou hier als tandarts geen cent kunnen verdienen.”

Schaatswonder

Inzell draagt dit enige schaatswonder dat de Westduitsers bezitten op handen. Vlak na het veroveren van het wereldrecord op de 500 meter in zijn race tegen de vorige houder Hasse Boerjes snelde burgemeester Schwabl naar de rand van de baan en riep Keller. De omarming was duidelijk. De revenuen zullen snel volgen. Want dit wereldrecord en de wereldtitel sprint zullen van de zomer gehonoreerd worden.

Het was in het jaar 1968 dat burgemeester Schwabl en de weinige Duitsers die zich voor schaatsenrijden interesseren een vreselijke optater kregen. Inzell rouwde, want de carrière van Erhard Keller leek beëindigd te zijn. Samen met zijn verloofde Christine had Erhard zich op de ski's gewaagd. Het eindigde in een drama. Hij brak zijn been tijdens een steile afdaling en de behandelende artsen gaven geen vijf percent meer voor een herhaling van zijn carrière. Zijn been was volledig geknapt. Zowel kuit- als scheenbeen was gebroken. Het is Keller zelf die ons nog eens herinnert aan die ongeluksdag.

Been korter

„Mijn been is korter geworden door al die operaties. Ik heb een aangepaste schaats, omdat mijn been enigszins naar buiten is komen te staan. Mijn arts heeft me gewaarschuwd voor een overbelasting van mijn linkerbeen. Sinds dat ongeluk heb ik ook mijn starttechniek danig moeten veranderen. Mijn rechterbeen mag geen explosieve kracht meer leveren. Ik hoop dat

mijn Achillespees, dat is een zeer belangrijke spier om te starten, van mijn linkerbeen het nog tot 1972 uithoudt. Zolang wil ik blijven rijden. Sapporo is het definitieve einde, gekwetst of niet. Dan wil ik mijn studie gaan afmaken.”

Verzuim

Het is nog geen jaar geleden dat Keller alleen aan zijn sport dacht. Het verzuim van enige maanden op de universiteit compenseerde hij met een hoop ervaring en herinneringen aan grote toernooien. Maar na de beenbreuk veranderde Keller. Hij zag in hoe broos het is om alleen op sportroem te teren. Zeker ook omdat hij als specialist alleen op de allerkortste afstand succes kan behalen. Keller namelijk haat de lange afstand.

Hij stelt: „Wat Ard Schenk laat zien is in mijn ogen beulswerk. Dat die jongen op de sprint zo snel is en dan nog eens een wereldrecord op de tien kilo-

meter verbeterd heb ik altijd voor onmogelijk gehouden. Toen ik de eerste schreden deed, voelde ik me al aange trokken tot de korte afstand. Duidelijk heb ik mijn keus gemaakt. Als ik meedeed aan een EK of WK stelde ik me alleen in op de 500 m. Als ik dan op de eerste dag de 5 km nog moest rijden was ik voor de rest van de week kapot. Daarom was ik nooit in staat om een redelijke 1500 te rijden. Die 5 km zat me te lang in de benen. Samen met een arts heb ik eens uitgezocht tot hoever ik werkelijk in staat ben om snel te gaan. Bij 700 m stopten de wijzers. Dan wordt het krabbelen.”

Inzell heeft Keller beslist niet zien krabbelen. In februari werd hij wereldkampioen op de sprint en drie weken later haalde hij onverwacht het wereldrecord op de 500 meter van de Zweed Boerjes met vierhonderdste seconde omlaag. Met 38.42 heeft de student uit Inzell de 500 meter nu vast in handen. Voor Ludwig Schwabl een reden te meer om Keller nog meer in de watten te leggen. Zijn dorp heeft er baat bij. Inzell heeft dankzij Keller wereldvermaardheid gekregen.

WIM JESSE

SPORT

Goedenavond, ik ben Den Uyl

„En dan ga ik voor die microfoon staan, die interruptiemicrofoon en dan zeg ik niks, weet je wel. Helemaal niks. En dan zegt die ouwe op dat podium (kamervoorzitter Van Thiel), zegt dan ineens: „Bram, waarom zeg je niks?” En dan ik: „Nou, als die anderen hier staan zeggen ze toch ook niks...”

Uit de conférence van de cabaretier Paul van Vliet.
Bram van de (nieuwe partij) Seventy-One in het Parlement.

De tachtig-jarige oorlog is nog maar net begonnen en ik moet voorspellen hoe hij af zal lopen. Zo voel ik me als ik begin maart een stuk moet schrijven naar aanleiding van de kamerverkiezingen van eind april. Ik zal niet te veel koffiedik gaan kijken, want daar hebt u niet veel aan en als mijn voorspellingen uitkomen is dat voorname-lijk leuk voor mij (een ego-kick) en als ze niet uitkomen is het noch voor u noch voor mij bevorderlijk. Op zijn best vergroot het uw wantrouwen of uw scepsis jegens alles wat met politiek te maken heeft. Als ik één ding besef dan is het wel dat ik van goede huize moet komen om te bewerkstelligen dat u dit stuk uitleest. Immers, waarom zou mij lukken wat de meeste journalisten niet lukt. Uitzendingen van politieke partijen behoren tot de slechtst bekeken televisie-uitzendingen, zelfs als ze in de pauzes van de meest bekeken voetbalwedstrijden worden uitgezonden. Het beeld blijft aan, maar het waterverbruik stijgt, wat doet vermoeden dat de meeste kijkers van die uitzendingen op de pot moeten om het wachten op betere tijden wat te korten.

Ook voor kamerdebatten is nauwelijks belangstelling. Uit onderzoek weten we dat de mensen meer geïnteresseerd zijn in de begrafenis van Kennedy, dan in de oorzaken van de moord en ook dat een Russische inval in Tsjecho-Slowakije niet noemenswaardig veel meer mensen naar het journaal of de actualiteitenrubrieken doet kijken. Is de politieke belangstelling normaal al miniem, in de periode voor de verkiezingen is er nog veel meer reden voor argwaan. Plotsklaps wordt de zendtijd voor politieke partijen uitgebreid en openen de media de jacht op het kiezersvolk. Twee zaken worden u daar meestal bij ingeprent: u moet gaan stemmen en u moet niet op een confessionele partij of op een splinterpartij gaan stemmen.

Het engste wat u kan overkomen is dat er op een goede of slechte avond — altijd in de maand voor de verkiezingen — ineens een man op uw stoep staat, die zegt: „Goedenavond, ik ben Den Uyl, mag ik binnenkomen.” U laat de man natuurlijk binnen en vraagt zich vervolgens af waarom hij niet eens halverwege twee verkie-

zingsperiodes bij u langs wipt als hij wat meer tijd voor u heeft, want u merkt tijdens het gesprek dat hij al twintig zelfde gesprekken gevoerd heeft en dat hij het hele blok nog af moet. Het zou wel eens kunnen zijn dat de verheving van de pogingen om mensen bij de politiek te betrekken een averechts effect heeft.

Ik ben geneigd om te geloven dat de media de mensen eerder van de politiek vervreemd hebben, dan dat ze de politieke informatie gedemocratiseerd hebben, d.w.z. voor grotere groepen toegankelijk gemaakt. Toen de Tweede Kamer-debatten nog niet op de televisie te zien waren, kon je bij je zelf nog allerlei nobele ideeën over de discussies in 's lands vergaderzaal laten voortleven, nu kan dat niet meer. Je ziet met eigen ogen hoe het er toegaat. Het vervelende is nu dat je nooit kan hopen dat de media zelf zullen gaan geloven dat ze het tegenovergestelde effect sorteren, van wat ze willen. Want daarmee zouden ze hun eigen bestaansrecht ondermijnen, hun eigen politieke belangen niet langer kunnen behartigen en althans zeker weten dat als je niets over het politieke bedrijf meldt, je in ieder geval de politieke lusteloosheid van lezers, kijkers en luisteraars niet kleiner maakt. Nu kan je nog geloven dat alle informatie helpt. Ik ben zelf, zoals gezegd, uiterst somber op dit punt.

„Uitholling” parlement

Natuurlijk ligt de schuld van een niet ideaal functionerende democratie niet uitsluitend bij de media of bij de politieke leiders, maar ook voor een deel bij de burger zelf. Er zijn talloze mensen die de politiek actief zouden kunnen volgen of beïnvloeden, als ze het maar op konden brengen om belangstelling te tonen. Die belangstelling is er overigens de laatste jaren niet kleiner op geworden, maar komt tot uiting in allerlei kleinere, tijdelijke actiegroepen die zich inzetten voor deelbelangen. De grote structuren blijven onverlet. Politieke partijen en parlement verliezen een deel van hun macht ten gunste van het ambtenarenapparaat, ten gunste van de grote bedrijven en ten gunste van de genoemde actiegroepen, maar maken formeel nog wel de dienst uit. Als dat proces doorgaat

komt de democratie in een gevaarlijke fase. Toch kan alleen het parlement zelf de uitholling van zijn functies een halt toeroepen door met vrij drastische veranderingsvoorstellen te komen. Want het gezeur over duidelijkheid heeft niets geholpen, bindende afspraken over regeringsprogramma's blijven vóór de verkiezingen achterwege, staatsrechtelijke vernieuwingen voltooien zich te langzaam en zo zouden we nog even door kunnen gaan.

Wel of niet stemmen

Ik hoor niet bij degenen die mensen die niet naar de stembus gaan zonder meer verdoemen en doodverven tot politiek ongeïnteresseerden. Daarvoor is de minderheid van mensen die bij de laatste verkiezingen niet gestemd hebben te groot geworden. Er zijn een aantal populaire theorieën, die meer rationalisaties van teleurstellingen van politieke partijen lijken te zijn dan redelijke verklaringen. Ik weet niet hoe groot de opkomst zal zijn bij de komende verkiezingen, mogelijk groter dan de vorige keer omdat het nu om de Tweede Kamer gaat, maar durf wel voorspellingen te doen over de opmerkingen van partijfunctionarissen als het tegen zou vallen. Vermoedelijk heeft het dan die dag geregend, of zijn er dit jaar opvallend veel mensen vroeger met vakantie gegaan als uitvloeisel van de wenselijke vakantie-spreiding, die „ook door onze partij” altijd zo hartstochtelijk bepleit is. Over de opkomst van de kiezers vallen een paar dingen te zeggen, die eerlijker zijn:

- In streken waar partijen of actiegroepen daadwerkelijk wat voor de mensen gedaan hebben is de opkomst in het algemeen hoger.

- Mensen die niet gaan stemmen zijn niet per definitie ongeïnteresseerd. Er is een groeiende groep van vooral jongeren die politiek zeer actief zijn, maar die hun politieke interesse op andere, meer concreet zichtbare, wijze vorm geven dan via het rood maken van een hokje. Zo is het chemisch bedrijf Progil niet in Amsterdam gekomen dank zij veel buitenparlementaire actie. Als die uitgebleven was, zou het bedrijf vermoedelijk door de gemeenteraad toegelaten zijn.

Joop den Uijl

● De veel gehoorde stelling dat degenen die niet kiezen meer speelruimte geven aan degenen die de sombere toestand willen laten voortbestaan, gaat alleen op zo lang de groep niet-kiezers een minderheid blijft. Als de groep van de mensen die bij de verkiezingen thuis blijven erg groot zou worden, kunnen de politieke partijen niet langer de schuld op de „politiek ongeïnteresseerde” burgers schuiven.

● Politieke lusteloosheid tot uitdrukking komend in niet stemmen zou een geschikte voedingsbodem zijn voor de behoefte aan sterke mannen. Deze uitspraak is een grove simplificatie. Politieke lusteloosheid kan ook prikkelen tot een behoefte aan verbetering van meer democratische procedures.

De lusteloze kiezer

De klassieke democratische theorie gaat uit van de gedachte dat elk individu voor zichzelf nagaat welke de beste middelen zijn om zijn doeleinden te bereiken. Sinds we verkiezingsonderzoeken houden weten we wel beter. 40 tot 60% van onze bevolking staat betrekkelijk onverschillig tegenover de politiek. Toch stemmen velen, om uitlopende redenen, waarbij in ieder geval de rationaliteit van de uitgebrachte stem in de meeste gevallen aantoonbaar afwezig is. Talloze mensen stemmen op partijen zonder de programma's van die partijen ook maar enigszins te kennen. Tot vergelijking van de verschillende programs, of tot een analyse van de houdingen van verschillende partijen bij de diverse stemmingen over belangrijke wetsvoorstellen komt het al helemaal niet. Hoewel er een groeiend aantal zgn. „zwevende kiezers” is, stemmen de meesten op een partij uit gewoonte of gewenning, of bijvoorbeeld omdat de lijstaanvoerder ze een aardige man lijkt, zonder ook maar enigszins te kunnen vertellen welke standpunten hij verdedigt. Misschien is deze slechte stemmotivering wel in belangrijke mate een gevolg van het feit, dat men toch niet kan overzien wat er met de stemmen precies gebeurt. Misschien dat mensen programma's gingen lezen als ze er zeker van waren dat ze ook zouden worden uitgevoerd. Die zekerheid ontbreekt in ons meer-partijensysteem, waarin het altijd pas op basis van de uitslagen van verkiezingen tot coalities komt. Kiezers kiezen in ons land geen regeringen, geen regeringsprogramma's, maar partijen waarvan ze hopen dat die wel of niet deel uit gaan maken van een regering. Deze praktijk getuigt niet van al te veel eerbied voor de stem van de kiezer. Volgens Berelson¹⁾ is het niet zo erg dat de kiezer betrekkelijk ongeïnteresseerd is. Hij meent dat door de geringe emotionele betrokkenheid van de kiezers, allerlei politieke

problemen makkelijker tot een oplossing kunnen worden gebracht. Het politieke compromis komt niet tot stand door een afweging van kosten en baten, maar door een wijd verbreide onverschilligheid, zo meent hij. Voor een deel heeft Berelson gelijk, maar het lijkt er toch op dat steeds meer burgers niet onverschillig zijn, doch niet veel heil zien in een realisering van hun wensen en verwachtingen via de indirecte weg van de politieke partijen. Ze pakken de zaak liever zelf aan.

En dat is de teneur van dit artikel, een beetje. Lusteloosheid ondergraaft de democratie in een zich snel veranderende en ingewikkelde samenleving. Politieke betrokkenheid en interesse zijn van groot belang. Maar of die interesse tot uiting komt door een stem op D'66, P.v.d.A., P.S.P., P.P.R., V.V.D. of nog een andere partij, of door een actieve inzet voor problemen in de eigen omgeving, of door een combinatie van beiden, zal mij een zorg zijn.

Trouw en traditie

Voor de partij is de kiezer primair drager van een bepaalde traditie. Kiezers spreken zich meer uit voor trouw aan beginselen en ideeën, dan voor een bepaalde beleidslijn. De Kad²⁾ zegt: „De Nederlandse kiezer wil dikwijls niet kiezen; hij wil getuigen”. In meerderheid is dat nog zo, maar er is een tendens in andere richting. De wil om te realiseren wint terrein op de wil om te getuigen. Een progressief akkoord is daar een blijk van. De eigen bemoeienis met politieke problemen neemt toe ten koste van het geloof in de effectiviteit van investering van vertrouwen en energie in politieke partijen. Daardoor daalt het gezag van de partijen, die feitelijk nog in belangrijke mate de dienst uitmaken. Vergaderingen van partijen worden in de meeste gevallen uitsluitend door partijgenoten bezocht, die zich met elkaar gaan zitten verbazen waarom anderen, minder gelovigen, zich niet laten stichten door de inspirerende woorden van hun voormannen. Maar die woorden hebben alleen maar hun uitwerking op degenen die aan het begin van de

avond al met zichzelf hebben afgesproken dat ze aan het eind zullen vinden „dat hij het allemaal maar weer mooi gezegd heeft!” De politoloog drs. L. P. J. de Bruyn heeft in „Partij Kiezen”³⁾ de verschillende verkiezingsprogramma's met elkaar vergeleken. Veel politici weten volgens De Bruyn zelf niet wat er in hun eigen programma's staat. De vakbonden be raden zich nog steeds over de vraag of programvergelijkingen wel mogelijk of wenselijk zijn. Vaststaat dat de programma's in de loop van de tijd steeds dichter naar elkaar zijn toegesproeid.

Wij doen het allemaal fout

Nederland staat voor de verkiezingen. Er zijn te veel partijen, waardoor het moeilijk wordt een keuze te maken. Die partijen verschillen steeds minder van elkaar. Het gezag van de partijen neemt af. Bedrijfsleven, bureaucratie, ambtenarij en buiten-parlementaire oppositie beginnen steeds meer in de melk te brokkelen. De taal van politici is voor velen onbegrijpelijk geworden evenals de ingewikkelde problemen die ze aan de orde stellen.

De voorlichters weten dat het steeds belangrijker wordt, maar ook steeds moeilijker om de burger bij de politiek te betrekken. Men kan niemand verplichten belangstelling voor iets op te brengen. De media falen bij het verstaanbaar maken van de belangrijkste, politieke problemen.

De kiezer is betrekkelijk ongeïnteresseerd. Zijn invloed is gering, evenals zijn belangstelling. Hij is gemakzuchtig, neemt te weinig kennis van de feiten, laat zich veel wijs maken. Alleen met z'n allen kunnen wij uit de impasse komen. De presentatie van de politiek moet verbeterd worden. Daarbij is de vraag: Hoe krijg ik belangstelling voor een vaak slecht functionerende politiek, zonder als reactie te krijgen: zie je wel, ik dacht wel dat die politiek allemaal vuilheid was! Partijen moeten tot akkoorden zien te komen. De confessionele partijen hebben geen functie meer. Ze moeten zich opsplitsen in progressieve en behoudende groeperingen die zich daarna aansluiten bij reeds bestaande progressieve en behoudende partijen of partijcombinaties. Het is de kiezer niet verboden kranten te lezen, te stemmen, partijen of groepen op te richten of er zich bij aan te sluiten. Het is niemand verboden ernst te maken met de politieke zaak.

JAN HAASBROEK

1) zie Dr. P. J. A. ter Hoeven, *Bedreigde democratie*, 1965, Bijleveld, Utrecht.

2) J. de Kad, *De kiezer en zijn kansen*, 1967, Van Oorschot, Amsterdam.

3) Drs. L. P. J. de Bruyn, „Partij kiezen”, 1971, Samsom, Alphen a/d Rijn.

CARTOONS

